

อาเซียนและอินเดีย: ความสัมพันธ์ภายใต้นโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy)*

ลัทธิกา เนตรทัศน์**

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและอินเดียเริ่มต้นขึ้นจากการเป็นคู่เจรจาเฉพาะด้าน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ต่อมาได้ยกระดับสู่การเป็นคู่เจรจาอย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ และในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้จัดการประชุมสุดยอดอาเซียน - อินเดีย (ASEAN - India Summit) เป็นครั้งแรกจึงได้พัฒนาสถานะเป็นหุ้นส่วน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ อาเซียนและอินเดียได้ร่วมลงนามในเอกสารหุ้นส่วนอาเซียน - อินเดียเพื่อสันติภาพ ความก้าวหน้า และการแบ่งปันความเจริญรุ่งเรือง (ASEAN-India Partnership for Peace, Progress and Shared Prosperity) อันเป็นแนวทางการดำเนินความร่วมมือ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา^๑ นอกจากนี้ ในการประชุมสุดยอดอาเซียน - อินเดีย สมัยพิเศษเนื่องในโอกาสครบรอบ ๒๐ ปีความสัมพันธ์อาเซียน - อินเดีย ผู้นำของทั้งสองฝ่ายได้ร่วมรับรอง วิสัยทัศน์อาเซียน - อินเดีย (ASEAN India Vision Statement) ในวันที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งกำหนดแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและอินเดียในทศวรรษหน้า ตลอดจนได้ประกาศยกระดับ ความสัมพันธ์เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) ในที่สุด^๒ และด้านเศรษฐกิจพัฒนาการ ที่สำคัญคือการสร้างความร่วมมือเขตการค้าเสรีอาเซียน - อินเดีย (ASEAN-India FTA) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งได้ทำให้ปริมาณการค้าของทั้งสองฝ่ายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายให้ปริมาณการค้าเพิ่มขึ้นเป็น สองแสนล้านเหรียญสหรัฐภายในในปี พ.ศ. ๒๕๖๕^๓

การดำเนินความสัมพันธ์ของอินเดียบอกอาเซียนมีรากฐานสำคัญมาจากนโยบายต่างประเทศที่กำหนด โดยผู้นำของอินเดียในแต่ละสมัย ซึ่งในช่วงทศวรรษ ๑๙๙๐ อินเดียภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี พีวี นาราสิมฮา ราว (P.V. Narasimha Rao) พัฒนาความสัมพันธ์กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านนโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) โดยมุ่งกระชับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และสังคมวัฒนธรรม^๔ ซึ่งการใช้นโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นจากการเข้าเป็นคู่เจรจาเฉพาะด้าน

* บทความนี้เผยแพร่เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายอาเซียนและกิจการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ ASEAN Secretariat. (2012, May 14). *ASEAN-India Partnership for Peace, Progress and Shared Prosperity*. Retrieved July 2, 2019, from ASEAN Secretariat: https://asean.org/?static_post=asean-india-partnership-for-peace-progress-and-shared-prosperity-2

^๒ กองเศรษฐกิจ กรมอาเซียน. (๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑). *ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย*. เข้าถึงเมื่อ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จาก กรมอาเซียน: <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/partnership-20180827-160709-495497.pdf>

^๓ KPMG, Department of Commerce Ministry of Commerce and Industry Government of India, Federation of Indian Chambers of Commerce and Industry. (2019). *India - ASEAN Co-creating future*. Mumbai: KPMG.

^๔ นโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) เป็นนโยบายต่างประเทศของอินเดียที่มุ่งบูรณาการเศรษฐกิจและสร้างพันธมิตรกับประเทศในอาเซียนและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดียดำเนินนโยบายมองตะวันออกตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๕๖ ในช่วง

กับอาเซียนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และพัฒนาสถานะเรื่อยมาจนเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ของอาเซียน^๕ อันแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ของอาเซียนและอินเดียในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ท่ามกลางความไม่แน่นอนทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ ตลอดจนความผันผวนทางเศรษฐกิจ จึงสร้างแรงผลักดันใหม่ให้อินเดียทบทวนการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่ออาเซียนและภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิกจึงเป็นที่มาของการประกาศใช้นโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy) ในสมัยของนายกรัฐมนตรีนเรนทระ โมที (Narendra Damodardas Modi) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความร่วมมือกับอาเซียนและภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอย่างเป็นทางการมากขึ้น^๖ บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอการใช้นโยบายปฏิบัติการตะวันออกเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอาเซียนและอินเดีย ในทศวรรษปัจจุบัน

อาเซียนและอินเดีย: ความสัมพันธ์ภายใต้นโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy)

นโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy) เป็นนโยบายด้านการทูตในระดับภูมิภาคที่ยกระดับมาจากนโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) อันเป็นนโยบายในการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออก^๗ โดยรัฐบาลใหม่ของนายกรัฐมนตรีนเรนทระ โมที (Narendra Damodardas Modi) ได้สานต่อนโยบายดังกล่าวภายใต้ชื่อ นโยบายปฏิบัติการตะวันออก มุ่งให้เกิดการกระชับความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีมากยิ่งขึ้น นโยบายปฏิบัติการตะวันออก เป็นนโยบายที่ได้ประกาศเมื่อนายกรัฐมนตรีอินเดียเข้าร่วมการประชุมสุดยอดอาเซียน – อินเดียในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยการดำเนินงานภายใต้นโยบายปฏิบัติการตะวันออกจะใช้วิธีการที่เรียกว่า ๓ C อันหมายถึง การสร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาเซียน และภูมิภาคเอเชียตะวันออกในด้านวัฒนธรรม (Culture) การพาณิชย์ (Commerce) และมุ่งเน้นถึงการสร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ^๘

อินเดียกำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนเป็นจุดศูนย์กลางของนโยบาย^๙ เนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และอารยธรรม โดยเฉพาะ

ของนายกรัฐมนตรี พีวี นาราสิมฮา ราว (P.V. Narasimha Rao) อตัล บิหารี วัชปายี (Atal Bihari Vajpayee) และนายมัน โมหันสิงห์ (Manmohan Singh)

^๕ Ministry of External Affairs Government of India. (2019, August). *ASEAN-India Relations*. Retrieved July 2, 2019, from Ministry of External Affairs Government of India:

https://mea.gov.in/Portal/ForeignRelation/ASEAN_India_August_2017.pdf

^๖ ไสภนา ศรีจำปา. (๒๕๕๙). จาก “นโยบายมองตะวันออก” สู่ “นโยบายปฏิบัติการตะวันออก” กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย : ประตุสู่อาเซียน. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*(๒), ๑๑๗ - ๑๔๐.

^๗ Yhome, K. (2015). From Look East to Act East: What it means for India's Northeast? *Eastern Quarterly*, 11, 18-29.

^๘ India's Act East Policy: the North-East States of India with 3 C's Formula. (2018). *International Journal of Innovative Research in Science Engineering and Technology*, 7(29), 10023 - 10032.

^๙ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙). *อาเซียน-อินเดีย มิตรภาพที่ยั่งยืน*. เข้าถึงเมื่อ ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จาก กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ: https://www.ditp.go.th/contents_attach/143383/143383.pdf

อย่างยิ่งในมิติด้านศาสนาอันสะท้อนให้เห็นจากพิธีกรรมและสถาปัตยกรรมในภูมิภาค^{๑๐} ซึ่งนโยบายปฏิบัติการ ตะวันออกได้มุ่งเน้นที่การบูรณาการเศรษฐกิจของอินเดียกับอาเซียนด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเชื่อมโยงอินเดียกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังจะเห็นได้จากการผลักดันโครงการทางหลวง เชื่อมโยง ๓ ประเทศ ได้แก่ อินเดีย เมียนมา และไทยภายใต้ชื่อ Trilateral Highway โดยจะเป็นเส้นทาง เชื่อมโยงระหว่างเมืองโมรท์ รัฐมณีปุระ ประเทศอินเดียกับเมืองมันทะเลย์ ประเทศเมียนมา และอำเภอ แม่สอด จังหวัดตากของประเทศไทย^{๑๑} โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการขยายโอกาสทางการค้า การลงทุนระหว่างกัน และเพื่อเป็นการเชื่อมโยงการคมนาคมและการขนส่งระหว่างประเทศ โดยอินเดียตั้งเป้า เพิ่มมูลค่าการค้ากับเมียนมาเป็น ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ในขณะที่เดียวกันก็มี เป้าหมายเพิ่มมูลค่าการค้ากับอาเซียนเป็น ๒๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ จาก ๑๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. ๒๕๕๘^{๑๒} การที่อินเดียผลักดันโครงการ Trilateral Highway ในแง่หนึ่งก็สะท้อนให้เห็นถึงการแสวงหาพันธมิตรและหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ รวมทั้งยังเป็นการใช้นโยบาย ปฏิบัติการตะวันออกในฐานะยุทธศาสตร์แห่งชาติเพื่อแสดงบทบาทในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้น และเป็นความ พยายามที่จะลดอิทธิพลของจีนที่กำลังเร่งผลักดันโครงการเส้นทางสายไหมศตวรรษที่ ๒๑ (Belt and Road Initiative: BRI) อันเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่หลายประเทศหวาดระแวงว่าอาจจะทำให้จีนมีอิทธิพล จนครอบงำภูมิภาค

นับตั้งแต่การใช้นโยบายมองตะวันออก (Look East Policy) จนได้ยกระดับสู่การดำเนินนโยบาย ปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy) ในสมัยของนายกรัฐมนตรีโมดิ อินเดียยังคงให้ความสำคัญ กับกลุ่มประเทศ CLMV มาโดยตลอด เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง จากข้อได้เปรียบด้านแรงงานและกระแสของการค้าเสรี รวมทั้งยังมีพรมแดนติดกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของอินเดียอันเป็นข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ อินเดียจึงมุ่งที่จะพัฒนาการค้าการลงทุนในกลุ่มประเทศ ดังกล่าว^{๑๓} โดยการลงทุนของอินเดียในกลุ่มประเทศ CLMV เมื่อระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ มีมูลค่า รวมทั้งสิ้น ๑๓๑.๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ^{๑๔} นอกจากนี้ อินเดียยังได้มุ่งส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ กับกลุ่มประเทศ CLMV ผ่านเวทีการประชุมเชิงธุรกิจ (India-CLMV Business Conclave) และผลักดัน ความร่วมมือลุ่มแม่น้ำโขง - คงคา (Mekong – Ganga Cooperation: MGC) ซึ่งเป็นความร่วมมือที่มี วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและเชื่อมโยงความร่วมมือในกิจกรรมหลัก ๔ สาขาระหว่างประเทศไทย เมียนมา

^{๑๐} Jha, P. K. (2017). *India-ASEAN Relations: An Assessment*. Berlin: Konrad-Adenauer-Stiftung.

^{๑๑} รวมระยะทางประมาณ ๓,๒๐๐ กิโลเมตร มีการคาดการณ์ว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๖๔

^{๑๒} ฝ่ายวิจัยธุรกิจ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (เมษายน ๒๕๖๐). *เมียนมา...Super Highway ลูพี่ใหญ่ แห่งเอเชีย*. เข้าถึงเมื่อ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จาก ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย:

<http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/48665.pdf>

^{๑๓} Upendradas, R. (2015). *India's Strategy for Economic Integration with CLMV*. New Delhi: Department of Commerce Ministry of Commerce and Industry Government of India.

^{๑๔} แบ่งเป็นการลงทุนในเวียดนาม ๗๓.๙ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมียนมา ๕๔.๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ กัมพูชา ๒.๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ และลาว ๐.๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (อ้างอิงจาก Chakrabarty, M. (2019). India and CLMV countries: Investments, development cooperation and sustainable development. *ORF Occasional Paper*, 6. Retrieved July 4, 2019, from https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2019/06/ORF_Occasional-aper_195_India-CLMV.pdf)

กัมพูชา เวียดนาม ลาวและอินเดีย ได้แก่ ด้านการท่องเที่ยว การศึกษา วัฒนธรรม และด้านการคมนาคมขนส่ง ความมุ่งมั่นที่ชัดเจนของอินเดียยังแสดงให้เห็นจากการจัดทำกรอบการทำงานโครงการพัฒนาและอำนวยความสะดวก โอกาสทางการค้าและการลงทุนสำหรับอินเดียในกลุ่มประเทศ CLMV (Project Development and Facilitation Framework: Opportunities in Trade & Investment for India in CLMV Countries) อันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายปฏิบัติการตะวันออกของอินเดีย โดยได้มีการวิเคราะห์และจัดทำเป็นแนวทางการค้าการลงทุนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับภาคเอกชนที่จะลงทุนในกลุ่มประเทศ CLMV ทั้งนี้ กรอบการทำงานดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของอินเดียในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้^{๑๕} นอกจากนี้ การใช้นโยบายปฏิบัติการตะวันออกของอินเดียยังสะท้อนให้เห็นจากท่าทีของอินเดียที่สนับสนุนความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) โดยอินเดียนั้นจะยกเลิกภาษีนำเข้าสินค้าสูงสุดถึงร้อยละ ๘๐ และส่งเสริมการเปิดตลาดภาคบริการ ซึ่งจะช่วยให้อินเดียสามารถเข้าไปยังตลาดบริการของประเทศอื่นได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาบริการที่อินเดียมีความถนัดสูง เช่น สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสาธารณสุข และการศึกษา เป็นต้น^{๑๖} สำหรับนัยยะสำคัญจากท่าทีของอินเดียสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการที่จะเพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจให้มากยิ่งขึ้น และจากการขยายตัวของภาคบริการจะทำให้อินเดียกลายเป็นอีกหนึ่งตัวแสดงที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเอเชียแปซิฟิก อีกทั้งความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับอาเซียนก็จะช่วยให้ทั้งอินเดียและอาเซียนได้รับความสำคัญในเวทีระหว่างประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ดี อินเดียไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับการสร้างร่วมมือทางเศรษฐกิจกับอาเซียนและประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น หากแต่ยังมุ่งมั่นกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนอันเป็นการตอกย้ำถึงดำเนินการตามนโยบายปฏิบัติการตะวันออกของอินเดีย เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ อินเดียเป็นเจ้าภาพจัดประชุมสุดยอดอินเดียน - อาเซียน (ASEAN-India Commemorative Summit) ภายใต้แนวคิด “การแบ่งปันค่านิยมและโชคชะตาาร่วมกัน” (Shared Values, Common Destiny) โดยได้ออกแถลงการณ์ที่ครอบคลุมประเด็นการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และความร่วมมือด้านการพัฒนา ซึ่งในประเด็นด้านความมั่นคงอินเดียนั้นเน้นย้ำการกระชับความร่วมมือเพื่อจัดการกับปัญหาการก่อการร้ายและการใช้ความรุนแรงผ่านแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีเลิศ การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเสริมสร้างขีดความสามารถ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด รวมถึงการสร้าง ความไว้วางใจ และดำเนินการตามยุทธศาสตร์ความร่วมมืออาเซียนด้านความมั่นคงทางไซเบอร์

^{๑๕} Export - Import Bank of India. (2015). *Project Development and Facilitation Framework: Opportunities in Trade and Investment for India in CLMV Countries*. New Delhi: Export - Import Bank of India.

^{๑๖} พรพิมล สุกันธวิช. (๒๔ เมษายน ๒๕๖๐). *อินเดียนกับการจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP)*. เข้าถึงเมื่อ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จาก สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเจนไน:

<http://www.thaiembassy.org/chennai/th/news/4112/77067-อินเดียกับการจัดทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับ.html>

และตามแผนการดำเนินงานของที่ประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF)^{๑๗}

ความมั่นคงทางทะเลเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญสำหรับอินเดีย เนื่องจากอิทธิพลทางทะเลและอำนาจของกองทัพเรือจีนในทศวรรษปัจจุบันสร้างความกังวลและความตึงเครียดให้กับภูมิภาค โดยเฉพาะบริเวณทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย^{๑๘} จึงผลักดันให้เกิดการกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงและเพื่อไม่ให้เกิดการครอบงำยาวนานน้ำสำคัญของภูมิภาคอันเป็นพื้นที่ผลประโยชน์ของอินเดีย ซึ่งไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญในด้านความมั่นคงปลอดภัยเท่านั้น หากแต่ยังเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอีกด้วย เพราะเป็นเส้นทางการค้าและการขนส่งระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้อินเดียจะได้สร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลกับประเทศสมาชิกอาเซียนในระดับทวิภาคีมาตั้งแต่อดีต โดยฝึกปฏิบัติการทางทะเล เช่น การค้นหา การกู้ภัย และการซ้อมรบ ร่วมกับสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย^{๑๙} ในปัจจุบันก็ได้ขยายความร่วมมือไปในระดับพหุภาคีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเข้ามีส่วนร่วมร่วมกับอาเซียน โดยอินเดียได้เน้นย้ำให้มีการขยายเขตการเดินทางเรืออาเซียน (Expanded ASEAN Maritime Forum: EAMF) เพื่อให้เกิดการประสานงานระหว่างอาเซียนและอินเดียอย่างใกล้ชิด และการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์การทางทะเลระหว่างประเทศ (International Maritime Organization: IMO) ตลอดจนนำเสนอแนวคิดให้อินเดียและอาเซียนร่วมกันหาจุดสมดุลใหม่ในภูมิภาค (Strategic New Equilibrium) เพื่อให้เกิดเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคโดยคำนึงถึงความเป็นแกนกลางของอาเซียนและยึดหลัก ๓ M ได้แก่ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน^{๒๐} นอกจากนี้ ในการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน - อินเดีย (ASEAN – India Senior Officials' Meeting) ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ - ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ยังคงกล่าวถึงการยกระดับความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล โดยที่ประชุมได้ทบทวนยุทธศาสตร์ของทั้งสองฝ่าย รวมถึงทิศทางความร่วมมือในอนาคต และได้ประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมาของความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล^{๒๑} ซึ่งการหันมาสร้างความร่วมมือทางทะเลกับอาเซียน

^{๑๗} ASEAN Secretariat. (2018, November 15). *Chairman's Statement of the ASEAN - India Informal Breakfast Summit*. Retrieved July 5, 2019, from ASEAN Secretariat: <https://asean.org/storage/2018/11/ASEAN-India-Informal-Breakfast-Summit-Chairmans-Statement.pdf>

^{๑๘} จีนสร้างอิทธิพลในทะเลจีนใต้ด้วยการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีและพาราเซล โดยเข้าครอบครองปลูกสิ่งก่อสร้างและติดตั้งยุทโธปกรณ์อย่างเต็มกำลัง ในส่วนของการแสดงอำนาจในมหาสมุทรอินเดียได้มีการส่งกองเรือออกปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ทั้งเป็นไปในลักษณะของการป้องกันและปราบปรามโจรสลัดและเชื่อมสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในมหาสมุทรอินเดียด้วยการเยี่ยมชมเมืองท่าของประเทศบริเวณดังกล่าว

^{๑๙} Bajpae, C. (2019, January 1). *The 'China Factor' in India's Maritime Engagement with Southeast Asia*. Retrieved July 5, 2019, from <https://www.e-ir.info/2019/01/01/the-china-factor-in-indias-maritime-engagement-with-southeast-asia/>

^{๒๐} กองเศรษฐกิจ กรมอาเซียน. (๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑). *ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย*. เข้าถึงเมื่อ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒ จากกรมอาเซียน: <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/partnership-20180827-160709-495497.pdf>

^{๒๑} *India, ASEAN vow to step up ties in a maritime sector, boost connectivity*. (2019, April 13). Retrieved July 5, 2019, from The Economic Times: <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/foreign-trade/india-asean-vow-to-step-up-ties-in-maritime-sector-boost-connectivity/articleshow/68861447.cms?from=mdr>

เป็นการปรับภาพลักษณ์ของอินเดียให้ดูเป็นมิตรมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนากองทัพเรือของอินเดียตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ ๑๙๙๐ ทำให้อินเดียถูกมองเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะการเสริมสร้างขีดความสามารถทางกองทัพเรือในหมู่เกาะอันดามันและนิโคบาร์^{๒๒} โดยสรุปจึงอาจกล่าวได้ว่าการกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของอินเดียบอกกับอาเซียนนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทเชิงรุกของอินเดียในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกแล้ว ความร่วมมือดังกล่าวยังเป็นไปเพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของอินเดียอีกด้วย

บทสรุป

นโยบายปฏิบัติการตะวันออก (Act East Policy) เป็นยุทธศาสตร์สำหรับอินเดียในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งการวางให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางของนโยบายสะท้อนถึงความสำคัญของนโยบายในเชิงการเมือง กล่าวคือ การกระชับความร่วมมือกับอาเซียนทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในสถานะที่ภูมิภาคดังกล่าวได้รับความสนใจจากจีนที่แสดงบทบาทเชิงรุกในภูมิภาคนี้มากยิ่งขึ้นเป็นไปเพื่อคานอำนาจกับจีนเพื่อไม่ให้เกิดระบบของขั้วอำนาจเดียวในภูมิภาค ในขณะที่เดียวกันนโยบายปฏิบัติการตะวันออกก็มีความสำคัญต่ออินเดียในฐานะของยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของอินเดียในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เนื่องจากอินเดียยังคงต้องพึ่งพาเศรษฐกิจจากประเทศในภูมิภาคดังกล่าวและสร้างหลักประกันความมั่นคงของประเทศท่ามกลางกระแสการแข่งขันทางอำนาจในสังคมระหว่างประเทศ การขยายความร่วมมือกับอาเซียนจึงเป็นหนทางที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ต่ออินเดียได้เป็นอย่างดี

^{๒๒} อ่างแล้ว เชียงธรรมที่ ๑๘